

HR 14 april 1950, NJ 1951/17 (Dr X / Y; Röntgenstraling)

Wetsartikelen:	Art. 3:40 BW
Kernwoorden:	Exoneratie; in strijd met goede zeden
Kern:	Arts die weet of behoort te weten dat voorgenomen behandeling medisch onverantwoord is, kan zich niet beroepen op exoneratieclausule. Deze is als in strijd met goede zeden krachteloos.
Versie: W.H. van Boom © versie 1 januari 2015	

1. Casus en uitspraak

Mejuffrouw Y, een 20-jarige fabrieksarbeidster, wendt zich in 1930 tot de medicus Dr. X. Zij heeft namelijk last van overtollige gezichtsbehandling. Dr. X stelt een behandeling voor waarbij de patiënte met röntgenstralen behandeld wordt. De patiënte wordt 12 tot 15 keer bestraald. De bijverschijnselen zijn zeer ernstig: de gezichtshuid raakt beschadigd, haar gebit valt uit en haar onderkaak sterft af. De patiënte beroept zich op wanprestatie en onrechtmatige daad van de arts: hij kon en moest weten dat het een buitengewoon gevaarlijk en ongeoorloofd experiment was om haar aan deze behandeling bloot te stellen.

De rechtbank oordeelt kort gezegd dat Dr. C weliswaar vaag gewezen zou hebben op een zeker risico van de behandeling, maar dat de patiënte mocht aannemen dat het hier om een verwaarloosbaar risico moest gaan nu de arts als deskundige deze behandeling voorstelde.

Het Hof oordeelt dat Dr. X een onverantwoorde medische handeling heeft verricht waar onaanvaardbaar grote risico's aan verbonden waren. Dr. X verweert zich nog met verwijzing naar een algemene uitsluiting van aansprakelijkheid, zoals het Ziekenfonds dat hanteert: "De verzekerden hebben geen geldelijk verhaal op den huisarts of specialist uit hoofde van de ziekenfondsverzekering of de daarmede verband houdende behandeling". De patiënte ontkent dat een aansprakelijkheidsuitsluiting overeengekomen is. Het Hof vindt het niet nodig om daarover bewijs op te dragen, want zelfs al zou deze overeengekomen zijn, dan nog heeft te gelden:

"dat X — röntgenoloog — Y, een jong meisje, een röntgenbehandeling tegen overtollige gezichtsbehandling heeft doen ondergaan, aan hoedanige behandeling — naar hij wist of kon en moest weten — onevenredig gevaar verbonden was; dat onder die omstandigheden een contractuele uitsluiting van aansprakelijkheid voor zodanige behandeling als in strijd met de openbare orde en de goede zeden rechtskracht zou missen"

De arts gaat in cassatie, maar de Hoge Raad volgt het Hof. De arts voert aan dat het partijen vrij staat om aansprakelijkheid bij contract te beperken of uit te sluiten en dat de omstandigheden van het geval niet maken dat de exoneratie krachteloos zou zijn. De Hoge Raad maakt korte metten met dit betoog:

"O. dienaangaande, dat, naar uit 's Hof's arrest blijkt, X Y, een 20-jarig fabrieksmeisje, een röntgenbehandeling tegen overtollige gezichtsbehandling heeft doen ondergaan, hoewel hij wist of als röntgenoloog moest weten, dat aan zodanige behandeling onevenredig gevaar was verbonden; dat het Hof een contractuele uitsluiting van X's aansprakelijkheid tegenover Y voor de gevolgen van zodanige behandeling, welke, naar hij toen wist of behoorde te weten, medisch onverantwoord was en derhalve door hem niet mocht worden ondernomen, terecht als in strijd met de goede zeden krachteloos heeft geoordeeld; dat mitsdien het middel faalt;"

Het Hof heeft dus terecht geoordeeld dat een exoneratiebeding dat ingeroepen wordt in een geval waarin de debiteur weet of behoort te weten dat wanprestatie zal volgen, in strijd is met de goede zeden.

2. Commentaar

Al voor de oorlog had de Hoge Raad al beslist dat het toegestaan was voor een debiteur om aansprakelijkheid voor opzet en schuld van ondergeschikten uit te sluiten.¹ Dit na-oorlogse arrest is later wel geïnterpreteerd als een arrest dat bepaalt dat het exonereren voor eigen opzet of grove schuld niet is toegestaan en tot nietigheid van de clause leidt. Het arrest is na HR 19 mei 1967, NJ 1967/261 (Saladin/HBU) in de vergetelheid geraakt, omdat in dat laatste arrest de aandacht verschoof van goede zeden naar goede trouw als toetssteen. Overigens zou de casus vandaag de dag worden beslecht met art. 7:463 BW: elke beperking of uitsluiting van wettelijke aansprakelijkheid van de geneeskundige behandelaar is in strijd met dat wetsartikel en dus ex art. 3:40 lid 2 BW vernietigbaar.

¹ HR 26 maart 1920, NJ 1920, p. 476; HR 3 juni 1938, NJ 1938, p. 1920.